Mehiläisiä maatiloille

Matkaraportti

Mehiläisiä Maatiloille-hankkeen opintomatka Keski-Ruotsiin 10.–12.6.2018

Keski-Ruotsin ammattimainen ja sivutoiminen hunajantuotanto ja ekosysteemipalvelut

Jenni Tanski, Hunajaluotsi Oy
Lauri Ruottinen, Hunajaluotsi Oy
Jukka Saarinen, Satafood Kehittämisyhdistys ry

MAASEUTU.FI
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Sunnuntaina 10.6.2018 kokoonnuttiin Huittisten linja-autoasemalle klo 18:00, josta lähdettiin yhteiskuljetuksella linja-autolla Turkuun. Laiva Tukholmaan lähti klo 20.55. Matkalle osallistui 8 hunajantuottajaa ja kolme hankehenkilöä.

Maanantai 11.6.2018

Yleistä Ruotsin mehiläishoidosta

Ruotsin mehiläishoidolla on selvästi pitemmät perinteet kuin tarhauksella Suomessa. Ensimmäiset mehiläiset on aikanaan 1700 luvulla siirretty Suomeen juuri Ruotsista. Ruotsin 12 000 mehiläistarhaajaa, reilusti yli 100 000 mehiläispesää ja viiden miljoonan kilon vuosisato ovat tekevät Ruotsin tarhauksesta kolminkertaisen suomalaiseen tarhaukseen verrattuna.

Kotimaisesta hunajasta Ruotsissa on kuitenkin puutetta. Osaltaan tähän vaikuttaa alan heikko kannattavuus, joka johtuu osin Suomen hintatasoa noin 20 – 30 % alemmasta tuottajahinnasta. Päivittäistavarakauppojen hyllyillä onkin paljon tuontihunajia ja suuri osa ruotsalaisesta hunajasta myydään suoramyyntimarkkinoilla. Uusia tarhaajia rekrytoidaan sekä paikallistasolla että valtakunnallisesti, koska myös Ruotsissa tarhaajat ovat ikääntymässä.

Pitkä perinne ylläpitää myös perinteisiä menetelmiä. Suurin vaikutus tarhaukseen on yleisimmistä standardeista poikkeavat kehäkoot. Tämä hankaloittaa sadonkorjuun koneellistamista, sillä vakiomitoista poikkeava kalusto edellyttää yksilöllisiä ratkaisuja ja mitoitusta myös koneilta.

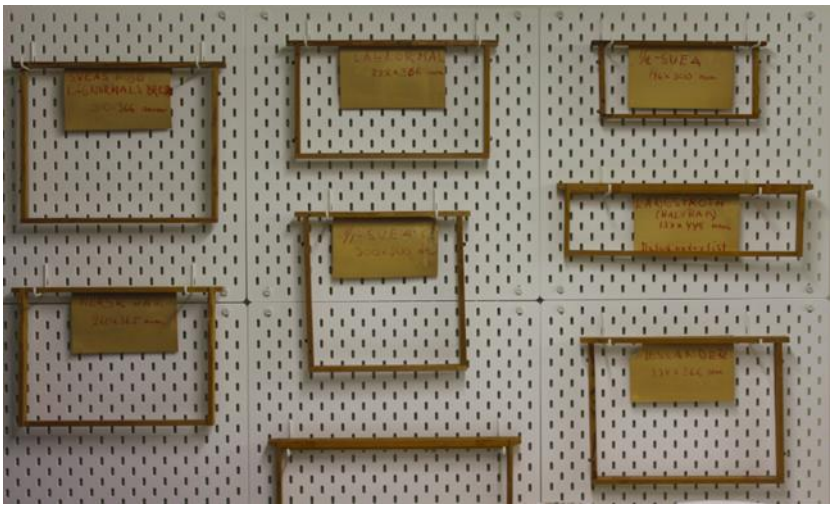

Ruotsissa käytetään monta kehäkokoa.

Mehiläistarhaajat ovat järjestäytyneet kolmelle tasolle eli paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Valtakunnan tasolla on kaksi keskusjärjestöä eli Sveriges Bioldlares Riksförbund ja Biodlingsföretagarna. Näistä jälkimmäinen on ammattitarhaajien järjestö, jossa on muutama sata jäsentä. Jäsenistö on myös osin päällekkäistä. Vierailumme kohdistui ammattitarhaajien pariin.

Sigtuna honung, Kurt Oldeskog, Fridal 43,1195 96 Rosersberg
http://www.sigtunahonung.se/

Kurt on toisen polven mehiläistarhaaja, mutta pikkuhiljaa jäähdyttelemässä omaa yritystoimintaansa mehiläishoitajana. Uran varrella on ollut vuosittain 60 - 130 pesää. Ajan saatossa tarha on kokenut myös merkittäviä tappioita. Näiden syyt ovat vaihdelleet, mutta yksi syy ylitse muiden oli tarhan saastuminen varroa-punkilla noin 15 vuotta sitten.

Perinteiset Svea pesät toimivat sekä vierailukohteina että emonkasvatusyksiköinä.

Yrityksellä on mehiläishoitoa, omia hunajatuotteita ja mehiläisalan tarvikevälitystä. Yritys myös ostaa hunajaa. Hunajaa myydään sekä suoramyyntinä että suurempiin päivittäistavaraliikkeisiin. Sigtuna Honugin toimipaikassa on iso kotitarha, jossa on myös alkujaan Kurtin isän tarhaamia Svea pesiä. Svea pesät ovat erityisesti vierailevia ryhmiä, yrityksen avoimia ovia sekä perinteisen ruotsalaisen mehiläishoitokulttuurin säilyttämistä varten. Varsinainen tuotanto tapahtuu Ruotsissa yleisen Låg-normal kehien kanssa. Svea pesiä käytettiin etupäässä omien emojen ja jaokkeiden tuotantoon.

Sigtuna Honungin mehiläisrotuna on Ruotsissa yleinen Buckfast mehiläinen. Keskisato vaihtelee 40 – 60 kg välillä, jota osallistujien keskuudessa pidettiin varsin hyvänä ottaen huomioon, että kaikki pesät oli sijoitettu talon pihapiiriin. Pääsatokasveina ovat niittykasvit, jalot lehtipuut ja erityisesti valkoapila. Alueella ei viljellä öljykasveja eikä vadelmakaan ole pääsatokasvi.

Tuotantopesät ovat Låg normal kehäsiä latomapesiä.

MAASEUTU.FI
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Omia elintarviketiloja ei ole vaan hunaja pakkautetaan alihankintana omiin purkkeihin. Oma myynti kohdistuu Tukholman alueelle. Tarvikemyynnin Kurt kertoi olevan myös sosiaalista toimintaa, jonka puitteissa erilaiset ryhmät ja ammattikaverit tapaavat toisiaan. Tieto tapahtumista leviää säännöllisten avoimien ovien tapahtumien kautta ja sosiaalisessa mediassa. Myös mehiläisvahapalvelut kuuluvat yrityksen toimintaan.

Kurt valmistaa hyönteishotelleja myyntiin.

Pölyttäjäkadon innoittamana Kurt aloitti omana valmistuksena hyönteishotellien tuotantoa. Näiden suosio viime vuosina kasvanut ja näitä matkasi matkalle osallistujien mukana Suomeenkin. Niiden kehittämisessä ja rakentamisessa tehdään yhteistyötä Upsalan maatalousyliopiston hyönteistutkimuksen kanssa. Hyönteishotellit ovat parhaimmillaan kuin ulkorakennusten seinien koristeita.

<u>SLU, Ultuna, Ruotsin Maatalousyliopisto,</u> mehiläistutkimus

Vierailu aloitettiin lounaalla mehiläistutkija Eva Forsgrenin kanssa. Lounaan ja vierailun aikana kuulimme asiaa ajankohtaisista kansainvälisistä mehiläistutkimusaiheista. Eva ja hänen kollegansa ovat mukana useissa kansainvälisissä mehiläisalan tutkimushankkeissa. Heidän huippuosaamisensa keskittyy erityisesti mehiläistauteihin ja niiden diagnostiikkaan. Evan johtamaan ryhmään kuuluu neljä tutkijaa sekä muutama jatko-opiskelija hankkeista riippuen. Ultunan mehiläislaboratorio on virallinen Ruotsin mehiläistautien vertailulaboratorio (vrt. Suomessa EVIRA, Kuopion yksikkö).

***Eva Forsgren on kansainvälinen tutkija ja johtaa Ruotsin mehiläistutkimusta*.**

Ruotsin mehiläistautitilanne on selvitetty viime vuosina varsin tarkasti. Virusten merkitys ja esiintyminen Varroapunkin oheissairautena on osoitettu vertailemalla pohjoisessa sijaitsevien punkittomien mehiläispesien terveyttä etelän punkkitartunnan omaaviin pesiin. Punkin yhteydessä virukset tappavat mehiläispesän eivät niinkään punkit. Punkkien torjuntamenetelmien toimivuutta tutkitaan yhdessä alan neuvontajärjestelmän kanssa. Neuvojat keräävät tietoa testattavista menetelmistä ja niitä analysoidaan tutkijoiden toimesta.

Sikiötautien esiintyminen on Ruotsissa selvästi alemmalla tasolla kuin Suomessa. Saman mehiläistaudin erilaiset bakteerikannat ovat selkeästi eri tavalla tuhoisia mehiläisille. Paras tapa torjua bakteeritartuntoja on hoitaa mehiläisiä siten, että yleinen tartuntapaine alenee. Tämä tapahtuu poistamalla ja desinfioimalla pitkään käytössä olleita kaluston osia, joihin bakteerien lepomuodot kertyvät. Jatkuva bakteerisairauksien esiintymisen seuranta mahdollistaa nopeat toimenpiteet, eivätkä taudit pääse leviämään laajamittaisesti.

Myös muiden pölyttäjien, kuten kimalaisten ja erakkomehiläisten, määrien seuranta ja elinolosuhteiden parantaminen kuuluvat tutkimuksen piiriin. Laajat selvitykset eri torjunta-aineiden vaikutuksista luonnonpölyttäjien määriin ovat osoittaneet tiettyjen torjunta-aineiden vaikuttavan nimenomaan erakkomehiläisten ja kimalaisten menestymiseen kielteisesti.

Kansainväliset tutkimushankkeet kuuluvat Ultunan työn sisältöön. Näistä tutkimushankkeista siirretään tietoa tuottajille koulutuksella, jossa sekä tutkimus että neuvonta toimivat yhdessä.

Ruotsin maatalousyliopiston perusopetukseen kuuluu myös mehiläiskursseja, jotka pidetään yliopiston omissa mehiläishoitotiloissa. Näin yleistieto mehiläistarhauksesta saavuttaa myös sellaiset opiskelijat, jotka erikoistuvat muihin pääaineisiin.

Björn Lagerman
http://fribi.se/

Björn kuuluu Ruotsin ammattitarhaajien verkostoon ja on mukana kehittämässä erilaisia sovelluksia ja tuotantomenetelmiä, joilla edistetään ammattimaista mehiläishoitoa. Viimeisimpänä teknisenä kehitystyönä on ollut tekoälyä hyödyntävä kännykkäsovellus, BeeScanning, jolla voidaan laskea ja seurata Varroa- punkkien määrää mehiläispesissä. Pesän kakkupintoja valokuvataan ja sovellus laskee kuvissa olevat punkit sekä antaa arvion punkkisaastunnan tasosta. Koekäytössä oleva sovellus tunnistaa muiden mehiläisten joukosta myös emon.

Björn hoitaa sikiöalaa Dadant laatikoissa ja hunajaa tuotetaan mataliin FreeBee-laatikoihin.

Lagermanin tarhaus on toisen tyyppistä ammattitarhausta, jossa hunajaa tuotetaan ilman varsinaisia kehiä. Kehärakenteen sijaan mehiläiset rakentavat kakuston metallilistoilla tuettujen pohjukeiden varaan ”vapaasti”. Hunajakakkujen kuorintaa ja linkoamista ei tehdä vaan sadonkorjuussa kakut murskataan ja hunaja erotellaan vahan ja hunajan muodostamasta massasta separaattorilla. Menetelmällä saavutetaan etua työn säästössä. Pesälukumäärä vaihtelee 150 – 200 välissä 18 eri tarhalla. Kalustoa varastoidaan myös tarhojen lähistöllä.

FreeBee laatikko valmiina hunajan tuotantoon.

BeeScanning on palkittu sovellus mehiläisten hoitoon.

Mehiläisinä on Buckfast rotu ja tarhausalue muodostaa noin halkaisijaltaan noin 60 kilometrin puhdasparitusalueen, jossa oma mehiläiskanta muodostaa kuhnuriylivoiman pariutumista varten. Emoja kasvatetaan yli oma tarpeen alueen muillekin tarhaajille. Tämä mahdollistaa rodun ylläpidon ja jalostamisen tiheämmälläkin mehiläishoitoalueella.

MAASEUTU.FI
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Emoja pidetään Dadant laatikoissa alimmassa pesäosastossa. Varsinaiset hunajalaatikot ovat Farrar osaston kokoisia FreeBee laatikoita. Hunaja markkinoidaan omalla Puh´s Honung tuotemerkillä 20 alueen päivittäistavarakauppaan. Erikoisuutena tuotetaan myös kanervahunajaa siirtämällä vahvimmat pesät kanerva-alueelle elokuussa.

Erityinen suoramarkkinointitapa Björnillä on myydä asiakkaille vuosiosuuksia mehiläispesiin. Yksi osuus maksaa 250 – 300 kruunua ja yhdestä pesästä myydään korkeintaan 20 osuutta. Kun keskisato on 30 – 50 kilon paikkeilla, saa yhdellä osuudella 4 – 5 puolen kilon hunajapurkkia. Osuushunajat pakataan samanlaisiin lasipurkkeihin kuin Puh´Honung.

Illalla majoituttiin Per-Olovsgårdeniin
www.perolofgarden.se/

Tiistai 12.6.2018

Thomas Dahl

Thomas hoitaa noin 300 mehiläispesää. Kalustona hänellä on ruotsalainen låg-normal kehä ja laatikoina puulaatikot. Mehiläisrotu on Buckfast mehiläinen, jota pidetään yllä omalla emonkasvatuksella. Emonkasvatus ja aikaisten jaokeiden tekeminen on yhdistetty siten, että ensimmäiset kasvatetut emot laitetaan paritumaan normaaleihin jaettuihin laatikoihin. Näistä kasvatetaan normaaleja pesiä, tosin toinen emoista voidaan ottaa käytettäväksi muualla.

Tilalle on hiljattain hankittu automaattinen ranskalainen linkouslinja ja tehokkuutta riittää yli oman tarpeen. Tässä vaiheessa ei rahtilinkousta ole kuitenkaan vielä aloitettu. Thomas on ammattitarhaajien johtokunnan jäsen ja mukana erilaisissa yhteistyöhankkeissa.

Thomas ja jaettu laatikko emojen ja jaokkeiden tuotantoa varten.

Thomas Dahl käyttää yksiseinäisä puisia pesälaatikoita. Erityinen käännettävä pohjarakenne antaa talveksi tuuletustilaa pesälle. Pellitetty katto on syvä ja umpinainen suojaten pesiä linnuilta. Katon sisärakenteessa on lämpöeriste, joten yksiseinäiset laatikot talvehtivat lämpöeristettynä.

Kehäkorkeutena on puolikas Langstroth. Hunajalaatikoissa Thomas käyttää spacereita, joilla yhteen laatikkoon saadaan sijoitettua tasavälein yhdeksän kehää.

Ranskalainen automaattinen linkouslinja.

Mehiläiset ruokitaan kiinteällä Bifor taikinalla. Ruokinta on hitaampaa verrattuna nestemäiseen ruokintaan. Tilalla on myös lihakarjaa ja hunajaoluen valmistusta.

Pesälaatikon jakolevy. Laatikon kehäkynnyksissä spacerit.

Eristetty syvä katto.

MAASEUTU.FI
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Päältä suljettu ja alta tuulettuva rakenne.

Levy ruokintaa varten. Ämpäri asetetaan pesän päälle.

Katto suojaa talvella linnuilta.

Monitoimipohja, jossa on verkko ja tilaa talvehtia. Tunnelirakenne mahdollistaa lennot molemmilta puolin.

Lounas nautittiin Järnassa kasvisruokaan erikoistuneessa luomuravintolassa.

MAASEUTU.FI

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Freddy Duwe, Malmtorpsvägen 19, 147 71 Grödinge

Freddy on pitkän linja ammattitarhaaja ja tarvikekauppias. Hän on lanseerannut Ruotsiin ammattikäyttöön tarkoitettuja tarvikkeita ja koneita ja hoitotekniikkaa vuosikymmenien aikana. Erityisen paljon hän on välittänyt monikäyttöisiä Nassenheider pumppuja, joita voidaa käyttää hunaja siirtoon ja pakkaamisen.

Oma tarhaus Fredyllä on Tukholman eteläpuolella käsittäen 100 – 150 pesää. Mehiläisrotuna on krainilainen rotu ja emoja kasvatetaan sekä omaan tarpeeseen että myyntiin. Emonkasvatukseen liittyy erilaisia kokeiluja pienillä MiniPlus pesälaatikoilla. Ensimmäiset emot jätetään pariutuneina kehittymään pieniin pesälaatikoihin, joista ne voidaan ottaa normaaleihin laatikoihin myöhemmin varsinaisena jaokkeentekoaikana.

Freddy on myös verkostoitumisen ja someviestinnän uranuurtaja ruotsalaisessa mehiläishoidossa. Erilaiset keskustelupalstat ja ryhmien perustaminen on ollut tärkeä osa toimintaa jo yli 20 vuotta.

Myytävänä oleva hunajan käsittelykalusto valmistetaan entisen Itä-Saksan alueen pienyrityksissä. Tavaraa ei ole Freddyn varastossa vaan toimitukset tapahtuvat suoraan pienistä valmistavista yrityksistä asiakkaille.

MAASEUTU.FI
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin

MiniPlus pesien käyttöön päädyttiin ”vahingossa” kun sisätalveutukseen siirtoa varten hankitut pienet pesät otettiin järjestelmälliseen emonkasvatukseen myös keväällä.

Keskiviikkona 19.7.2018 laiva saapui klo 7.35 Turkuun, josta oli järjestetty linja-automatka Huittisiin, jonne saavuttiin aamupäivällä.

Matka tarjosi osallistujille mahdollisuuden tavata ruotsalaisia kollegoja ja antoi osallistujille monenlaista uutta tietoa Suomen hunajantuotannon tavoista poikkeavista tuotantomenetelmistä. Paluumatkalla kuulluista kommenteista päätellen osallistujat pitivät matkan antia hyödyllisenä ja mielenkiintoisena.

MAASEUTU.FI
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin